

Investeringsguide

Vad är ESMA?

Esma står för Europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten. Esma är en självständig tillsynsmyndighet inom Europeiska unionen med säte i Paris.

Ett av Esmas mål är att förbättra skyddet för investerare i den finansiella sektorn.

Det gör myndigheten genom att se till att de regler som gäller för den finansiella sektorn tillämpas på rätt sätt i hela EU.

Syftet är att öka konsumenternas förtroende för det finansiella systemet som helhet och ge de kunder som köper finansiella tjänster bättre skydd.

Varför ger ESMA ut den här guiden?

Det finns visserligen lagar som skyddar investerare i EU, men informationsinsatser som denna vägledning är ändå viktiga för att hjälpa investerarna att själva slå vakt om sina intressen.

Guiden riktar sig till konsumenter som har investerat eller planerar att investera i finansiella produkter.

Oavsett hur mycket du tänker investera är det viktigt att du vet vilka placeringsalternativ du har att välja mellan. Det finns olika investeringstjänster och många olika produkter att tillgå, så det är viktigt att du är medveten om vilka risker du tar och vilka för- och nackdelar som är förknippade med olika tjänster och produkter.

Det är också viktigt att du förstår vilka rättigheter du har och vilken information du förväntas lämna, respektive kan kräva, beroende på vilken typ av investeringstjänst eller produkt du väljer.

Syftet med den här guiden är att ge dig praktiska upplysningar om investeringstjänster, så att du är bättre förberedd. Den befintliga lagstiftningen ger konsumenterna ett visst skydd, men för att kunna fatta välinformerade investeringsbeslut måste du också själv vara delaktig i investeringsprocessen.

Vilka typer av investeringstjänster finns det?

När du investerar bör du fundera över vilket slags stöd du vill ha från värdepappersföretaget eller den som tillhandahåller investeringstjänster, så att du kan inrikta dig på de företag som kan erbjuda dig det du behöver.

Om du är klar över vad du söker riskerar du inte att behöva betala för sådant som du egentligen inte behöver eller att välja ett företag som inte kan ge dig det du vill ha.

Följande investeringstjänster finns:

Investeringsrådgivning: Du får personliga rekommendationer om produkter. Denna tjänst lämpar sig bäst för investerare som vill fatta egna investeringsbeslut, men som också vill ha stöd och råd från finansiella rådgivare.

Investering (eller handel) utan investeringsrådgivning: Värdepappersföretaget tar emot köp- eller säljorder från dig och vidarebefordrar eller verkställer sedan dessa, men utan att ge dig några råd. Denna tjänst lämpar sig vanligen bäst för mer erfarna eller självständiga investerare som själva kan samla in och bedöma information om produkter och som kan fatta investeringsbeslut utan hjälp från andra. Den här typen av tjänst tillhandahålls i allt större utsträckning via internet.

Portföljförvaltning: Ett värdepappersföretag hanterar dina placeringar åt dig och fattar beslut i ditt namn. Företaget kommunicerar inte med dig varje gång det gör en investering, men det måste redovisa vad det har gjort för din räkning med jämna mellanrum. Den här tjänsten (portföljförvaltning) lämpar sig bäst för investerare som är nöjda med att delegera investeringsbesluten till andra.

Vilka frågor kan du få när du söker investeringsråd eller portföljförvaltningstjänster?

Om du väljer rådgivning eller portföljförvaltning förlitar du dig på värdepappersföretaget i högre grad än om du gör transaktioner på egen hand. Därför är det viktigt att du känner att företaget förstår dina behov och din situation, så att det kan rekommendera eller köpa och sälja den rätta produkten för dig.

Företaget måste samla in fullständig och korrekt information från dig för att kunna rekommendera eller välja produkter som passar dig. Det ligger i ditt eget intresse att lämna korrekta, aktuella och fullständiga uppgifter. Du bör också hålla företaget uppdaterat om betydande förändringar av din situation. Företaget är skyldigt att hålla all denna information konfidentiell.

Detta innebär att företaget kommer att ställa ett antal frågor till dig för att kunna göra en så kallad **lämplighetsbedömning**. Dessa frågor handlar om dina investeringsmål, din ekonomiska situation och om vilka kunskaper och vilken erfarenhet du har. Sedan ska företaget anpassa sina rekommendationer efter dina svar.

Dina investeringsmål: Några exempel på vad frågorna om dina investeringsmål kan handla om:

- Syftet med investeringen. Ditt mål kan till exempel vara att få avkastning (regelbundna utbetalningar i form av utdelning eller räntor), att skapa tillväxt (högre kapitalvärde efter investeringstiden), eller att behålla ditt kapital intakt. Denna information hör också samman med din riskbenägenhet och riskprofil.
- Investeringsbeloppet.
- Hur länge du vill behålla investeringen. Denna information är särskilt viktig när du köper produkter som kan vara svåra eller dyra att sälja innan löptiden går ut. Informationen kan också vara viktig från beskattningssynpunkt (beskattningen kan till exempel vara knuten till hur länge du behåller produkten).
- Din riskbenägenhet och riskprofil. Det är viktigt att företaget förstår om du vill begränsa ditt risktagande eller är beredd att acceptera en högre risk som ger större avkastningsmöjligheter, men som också innebär större risk för kapitalförlust.

Din ekonomiska situation: Genom att ställa frågor om till exempel dina inkomster, tillgångar, skulder och andra ekonomiska åtaganden får företaget information om din ekonomiska situation. Du kan förvänta dig att få frågor om följande:

- Totala tillgångar (till exempel banktillgodohavanden, fastigheter och andra investeringar). Företaget bör också, när det är relevant, samla in information om villkor, bestämmelser, lån, säkerheter och andra eventuella begränsningar för dessa tillgångar, samt om tillgången till dem.
- Sammanfattning av skulder och regelbundna utgifter (till exempel hyra, skolavgifter och livförsäkringspremier).
- Dina regelbundna inkomster och dina totala inkomster, oavsett om de är fasta eller tillfälliga, och vilka slags inkomster det är (till exempel lön, pension, avkastning och hyresinkomster).
- Sjukförsäkring.
- Pensionsplanering.
- Din sysselsättningsituation.
- Ditt civilstånd.
- Din familjesituation (den kan påverka din ekonomi, till exempel om du får barn eller dina barn ska läsa på universitet).

Dina kunskaper och din erfarenhet: Information om dina kunskaper om och din erfarenhet av finansiella marknader och produkter kan samlas in genom frågor om:

- vilka slags tjänster, transaktioner och produkter du känner till,
- vilka slags transaktioner du tidigare har gjort, deras omfattning och frekvens,
- din utbildningsnivå och
- ditt yrke eller tidigare yrke.

De här listorna är inte fullständiga, du kan få andra slags frågor också. Företagen är skyldiga att samla in information från dig enligt lag. Hur mycket information som samlas in beror på typen av kund, typen av tjänst och dess omfattning samt vilket slags produkt eller transaktion det gäller, hur komplicerad den är och vilka risker den medför.

Kom alltid ihåg att det ligger i ditt eget intresse att ge företaget en så komplett bild som möjligt av din personliga situation och dina mål, så att företaget får alla uppgifter det behöver för att kunna rekommendera en lösning som passar dig. Det finns förstås dataskyddslaggar som skyddar dina personuppgifter och ditt privatliv.

Om ett rådgivnings- eller portföljförvaltningsföretag inte inhämtar eller inte kan inhämta de uppgifter som krävs för en lämplighetsbedömning kan det inte göra några rekommendationer eller fatta några beslut för din räkning. Om du lämnar ofullständig eller felaktig information får detta konsekvenser när det gäller vilka tjänster värdepappersföretaget kan erbjuda dig.

Vilka frågor kommer du att få om du inte ber om investeringsråd?

Om du vill att ett företag ska köpa eller sälja en investering utan att tillhandahålla rådgivning eller portföljförvaltningstjänster måste företaget kontrollera om produkten är **passande** för dig. Du bör vara medveten om vad den här sortens tjänst medför och om risknivån.

Företaget måste försöka ta reda på vad du kan om investeringen i fråga och vilka erfarenheter du har av denna typ av investeringar för att kunna bedöma om produkten är lämplig för dig. Du kan till exempel få frågor om :

- vilka slags tjänster och produkter du redan känner till,
- vilka slags transaktioner du tidigare har gjort, deras omfattning och frekvens,
- din utbildningsnivå och,
- ditt yrke eller tidigare yrke.

Det är viktigt att du förstår att huvudsyftet med dessa frågor är att kontrollera om du har den erfarenhet och kunskap som krävs för att inse vilka risker investeringen medför.

Om företaget kommer fram till att du har nödvändig erfarenhet och kunskap för att förstå riskerna kan företaget gå vidare och genomföra den önskade transaktionen.

I annat fall får du en varning från företaget, antingen med motiveringen att företaget inte anser att transaktionen i fråga är passande för dig eller att det inte har tillräcklig information för att bedöma om den är passande. Om du insisterar på att genomföra transaktionen i alla fall gör du det på egen risk.

Vad bör du fråga dig själv och företaget?

Det är viktigt att du ställer frågor innan du fattar beslut om dina investeringar (med eller utan rådgivning). Var inte blyg, kom ihåg att det är dina pengar.

Ett företag måste ge dig vissa upplysningar, bland annat information om vilken myndighet som utövar tillsyn över det och vilka tjänster det har rätt att erbjuda. Dessa uppgifter hjälper dig att förstå vilka slags tjänster och produkter som finns och vilka riskerna är. Tveka inte att kontrollera uppgifterna. Säg till om någonting är oklart, om du inte förstår eller om du behöver mer information.

Ställ frågor som hjälper dig att förstå produkterna och vilka risker de medför

Eftersom det är du som fattar investeringsbesluten bör du vara säker på att du förstår de relativa för- och nackdelarna samt riskerna med olika typer av investeringar. Du ska få information om olika produkters egenskaper, risker och kostnader. Det kan till exempel vara en beskrivning av riskerna med en viss produkt och information om huruvida priserna/kurserna kan fluktuera. Hur mycket information du får beror på typen av produkt, hur komplicerad den är och vilken riskprofil den har.

Kom ihåg att alla investeringar är förknippade med någon grad av risk: om du tar högre risker ökar sannolikheten att du kan förlora en del av din ursprungliga investering, eller allt du investerat. Det är viktigt att du förstår vilka alternativ du har och vilken förväntad avkastning som är förknippad med olika slags investeringar. Det är stora skillnader i fråga om risk och potentiell avkastning mellan olika slags investeringar.

Fråga om arvoden, kostnader och avgifter

Investeringssrådgivning och portföljförvaltningstjänster är i de flesta fall förknippade med kostnader och avgifter. Fråga företaget vilka avgifter det tar ut vid

teckningstillfället och under investeringens löptid.

Det är viktigt att du förstår hur företaget får betalt för sina tjänster, så be om en förklaring av detta. Får det till exempel avgifter, provisioner eller andra förmåner från leverantörerna av de produkter det rekommenderar eller investerar i för din räkning? Svaren hjälper dig också att bedöma hur självständigt företaget är när det utfärdar rekommendationer eller gör placeringar åt dig.

- Kostnader och avgifter varierar från produkt till produkt. När du köper eller säljer vissa produkter, såsom aktier och obligationer, måste du troligen betala en engångsavgift, s.k. courtage, i kommission.
- Andra produkter, till exempel ömsesidiga fonder, fungerar så att vissa avgifter tas ut vid specifika tidpunkter när du vidtar olika åtgärder, medan andra debiteras löpande. Avgifterna beskrivs i detalj i fondprospekten. Läs dem innan du investerar!
- Dessutom tar företagen ofta ut extra avgifter, så kallade *depåavgifter*, för sina investeringsprodukter. Det är exempel på ytterligare avgifter som du kan behöva betala.

Be om information om företaget

Företagen måste ha tillstånd för att få tillhandahålla tjänster. Om ett företag inte har tillstånd för att tillhandahålla investeringstjänster eller utföra .

Kontrollera alltid om företaget är auktoriserat i ditt land på <http://www.esma.europa.eu/page/Investment-Firms> eller på den nationella tillsynsmyndighetens webbplats.

Information om portföljförvaltning

Om du har anlitat ett företag för att hantera dina investeringar (portföljförvaltning) bör du få information om vilka målen med förvaltningen är, risknivån, vilka slags produkter eller transaktioner som kan förekomma i din portfölj samt om hur dina investeringar värderas och hur ofta. Du bör också fråga hur din portföljs utveckling beräknas.

Fråga hur dina investeringar utvecklas

Be att få veta hur ofta du kommer att få rapporter och vad de innehåller. Då blir det lättare att förstå rapporterna när de kommer. Be alltid att få fortlöpande uppdateringar om avkastningen på dina investeringar och tänk över, eller diskutera med företaget, om avkastningen motsvarar dina förväntningar och mål. Utvecklas investeringarna på det sätt du fick intryck av att de skulle?

Fråga om företagets riktlinjer för utförande av order

Det företag du har valt ska uppnå bästa möjliga resultat när det köper eller säljer produkter för din räkning. Företagets riktlinjer för utförande av order innehåller information om hur och var företaget utför order samt om faktorer som påverkar valet av handelsplats.

Be att få ta del av företagets policy för hantering av intressekonflikter

Företagen är skyldiga att agera med ditt bästa för ögonen. För att kunna göra det måste de ha effektiva rutiner för att förhindra att företagets övriga verksamhet påverkar dina intressen i negativ riktning.

Övrig information

Innan du investerar är det klokt att ta reda på hur du ska gå till väga om du behöver framföra ett klagomål om företaget eller väcka talan mot det.

En förteckning över system för ersättning till investerare (eller system för investerares klagomål) finns på Esmas webbplats (<http://www.esma.europa.eu/content/Welcome-Investor-Corner>), och på nätverket FIN-NET:s webbplats (http://ec.europa.eu/internal_market/fin-net/index_en.htm).

Kom ihåg att all information du får av företaget enligt lag måste vara rättvisande, tydlig och inte vilseledande. Den får inte dölja, bagatellisera eller fördunkla viktiga uppgifter, förklaringar eller varningar. Be om klargöranden om du inte förstår den information du får.

För anteckningar om alla diskussioner med företaget och notera alla frågor och svar. Skriv också ned vad du beslutar dig för att göra. Om någonting går fel och du framför ett klagomål kan dina anteckningar bidra till att fastställa vad som har sagts.

Slutsats

Alla investerare börjar från grunden. Innan du bestämmer hur du ska placera dina pengar måste du slå fast vilka dina viktigaste ekonomiska behov och mål är. Hjälプ värdepappersföretaget att förstå varför du vill investera, hur din ekonomiska situation ser ut och vilka erfarenheter och kunskaper du har om finansiella produkter och marknader.

Det spelar ingen roll om du har mycket eller lite pengar, det viktiga är att du lär dig vilka möjligheter och rättigheter du har. Och ställ frågor så fort du inte är helt säker på någonting!